

Statement

Ten aanzien van de implementatie van de rechtentool.

Datum: 19 juni 2024

Ondertekenende organisaties zijn belangenbehartigingsorganisaties voor dak- en thuisloze mensen door heel Nederland. Wij bieden individuele ondersteuning aan mensen en zetten ons in voor de collectieve belangen van deze groep. Wij maken ons grote zorgen over de toenemende dakloosheid onder EU-burgers en de onterechte moeizame toegang tot opvang voor deze groep. Vandaar dat wij een werkgroep zijn gestart met zowel belangenbehartigers als hulpverleners, om onze zorgen samen krachtiger te uiten. Dit is een algemeen statement met een aantal adviezen ten aanzien van de implementatie van de rechtentool en daarbij in het bijzonder gericht aan het ministerie van VWS en de VNG.

Tot ongeveer anderhalf jaar geleden werd in Nederland alom gedacht dat EU-burgers die dakloos raken pas aanspraak konden doen op maatschappelijke opvang als zij minstens 5 jaar in Nederland hadden gewerkt en 'duurzaam verblijf' hadden opgebouwd. Op basis van deze aanname zijn talloze mensen onterecht afgewezen als zij zich meldden bij de opvang en veel mensen hebben het überhaupt niet meer geprobeerd. Volgens het EU-recht hebben mensen namelijk al veel eerder recht op sociale voorzieningen en gelijke behandeling als Nederlanders. Dankzij de inzet van veel gedreven mensen, worden de rechten van EU-burgers nu langzaam steeds breder erkend. Om gemeenten in Nederland te ondersteunen in het maken van een juiste beoordeling wanneer een dakloze EU-burger zich meldt bij de opvang, heeft VWS een rechtentool ontwikkeld.

Hoewel eerst werd gesuggereerd dat deze tool door alle gemeenten in Nederland geïmplementeerd zou gaan worden om te zorgen dat dakloze EU-burgers een eerlijke beoordeling krijgen wanneer zij aankloppen voor opvang, wordt inmiddels benadrukt dat het toepassen van de tool niet verplicht zal zijn voor gemeenten. Daarbij wordt de naamgeving mogelijk veranderd van 'rechtentool' naar 'checklist', wat volgens ons aandacht weghaalt bij het feit dat het hier gaat om de beoordeling van mensen hun rechten. Wij maken ons hier zorgen over, rechten zijn namelijk niet vrijblijvend. Als belangenbehartigers willen wij het Ministerie van VWS en de VNG adviseren om het belang van de rechtentool bij alle gemeenten te benadrukken, het is namelijk een laagdrempelig middel dat wordt aangereikt om te voldoen aan hun wettelijke taak.

In de komende maanden zal de rechtentool als het goed is worden geïmplementeerd door zoveel mogelijk gemeenten in Nederland. Als werkgroep van belangenbehartigers en hulpverleners die dagelijks te maken krijgen met deze kwetsbare groep mensen, willen we een aantal belangrijke aandachtspunten meegeven voor deze implementatie met als doel te zorgen dat het gebruik van de tool ook daadwerkelijk gaat leiden tot goede rechtsbescherming van deze groep mensen.

Beoordeling bij de voordeur

In de eerste plaats is het belangrijk dat de beoordeling van het recht op toegang plaatsvindt bij de voordeur van de maatschappelijke opvang, en niet bij uitvoerende zorgpartijen. De tool moet worden geïmplementeerd binnen de 'reguliere' route, zodat iedereen die zich meldt op dezelfde plek terecht kan en er een zorgvuldige beoordeling kan worden gemaakt. Daarbij hoort iedereen die zich meldt een beslissing op papier te ontvangen, waar mensen bezwaar tegen kunnen maken mocht het gaan om een afwijzing. Wanneer aan het loket niet direct duidelijk wordt wat iemands rechten zijn, kan die persoon niet worden afgewezen en moet toegang worden verleend tot de

maatschappelijke opvang gedurende het verder uitzoeken van iemands achtergrond.

Onafhankelijke cliëntondersteuning

Om goede rechtsbescherming te garanderen voor mensen die misschien niet eens de Nederlandse taal spreken, laat staan alle wetten en regelgeving overzien om hun rechten te kennen en verdedigen, is het belangrijk dat zij worden ondersteund wanneer zij zich melden voor sociale voorzieningen. Voor een goede implementatie van de rechtentool zou daarom moeten worden geïnvesteerd in onafhankelijke cliëntondersteuning, zodat dakloze EU-burgers die zich melden kunnen worden bijgestaan door een partij die hen kan helpen bij het doen van een effectief beroep op hun rechten. Ook Het Juridisch Loket zou hier een rol in kunnen spelen, met de uitbreiding van hun dienstverlening in de taal van verschillende Oost-Europese landen, door van tevoren een juridisch advies mee te geven aan de persoon die zich zal melden. Tot slot, is het voor een goede rechtsbescherming van belang dat de rechtentool, die gefinancierd is met publieke middelen, openbaar zal worden gemaakt zodat iedereen zelf kan inzien hoe hun rechten door gemeenten worden getoetst.

Snelle en homogene implementatie

Het Europees Unierecht is door heel Europa gelijk en de geldigheid ervan is niet afhankelijk van een rechtentool. De tool geeft enkel meer duidelijkheid voor gemeenten over wie wel en niet gelijke behandeling behoort te verkrijgen volgens dit recht. Vandaar dat wij willen benadrukken dat de implementatie zo snel en homogeen mogelijk moet worden gestart door alle Nederlandse gemeenten. Wij adviseren VWS daarom om voor de implementatie concrete richtlijnen mee te geven aan alle gemeenten, zodat zij allemaal op dezelfde manier en zo laagdrempelig mogelijk kunnen starten met het toepassen van de tool. Elke dag waarop de tool nog niet actief wordt gebruikt, worden potentieel mensenrechten geschonden.

Uiteindelijk is deze rechtentool een laagdrempelig middel voor gemeenten om dakloze EU-burgers rechtmatig te gaan behandelen. We willen met dit statement en de aandachtspunten daarom bijdragen aan een betere toegang tot recht voor dakloze EU-burgers door middel van een effectieve implementatie van de tool.

Wij willen u bij voorbaat bedanken voor uw tijd en reactie.

Met vriendelijke groeten,

Ondergetekende organisaties

Wij zijn graag bereid u nader te informeren en vragen te beantwoorden naar aanleiding van dit statement. Hiervoor kunt u terecht bij: Femke Janssen, belangenbehartiger Stichting Goud, 06-10637343, email: femke@stichtinggoud.nl.

